

The Abraham Arbesfeld
Kollel Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Men

WWW.KOLLELYOMRISHON.ORG

*The Stages of
Aveilut and the
Journey of the Soul*

The learning this week is sponsored by Gail & Willie Hochman and
The Joel Paul Group in honor of Rabbi Brander and all our hard-
working friends at the Center For The Jewish Future

Rabbi Marc Penner
ד' שבט תשע"א • January 9, 2011

Moment of Death	Yetziat Haneslama	---
Death – Burial	Aninut	No Positive Mitzvot Some Restrictions
Burial	Kevurah	---
First Three Days	“Three Days of Crying”	Intense Crying Intense Restrictions Limited to Home
Next Four Days	“Shiva”	Intense Restrictions Limited to Home
First Month	“Shloshim”	Noticeable Restrictions Able to Leave Home
First Year	“Yud Bet Chodesh”	Mourner Refrains from Joyous Activities
Anniversary of Death	“Yahrzeit”	Minor Restrictions and Commemorations

דעת חכמה ומוסר – ענין האבילות-נושא בעול (סי' רצה')

...בטח שמע ממני ידידי את אשר שמעתי בשם האדמו"ר הסבא מקלם זצ"ל, הוא אמר כי ענין האבילות הוא רק להיות נושא בעול עם הנפטר, וז"ל אין לו מקום לכאורה, ואדרבה ח"ו יש לחשוש להיפוך, כי אם יצטער האדם שיחסר לו אם ח"ו, הלא אין לך פגיעה בכבוד ה' ח"ו יותר מזה, הלא בנים אתם לה' א', והוא חי וקים, וגם מאז הוא היה אביך, ואמך, ואיה המקום להתאבל על מת? אין זאת כ"א האדם מצווה בואהבת לרעך כמוך, היינו באהבת הבריות, שיהיה כמוך ממש, היינו אחד הנפשות, עד שירגיש האדם בטבעו (היינו טבע רוחני) צער זולתו. כמו שידוע, ענין שלשה רעי איוב שהיה ביניהם מרחק כשלוש מאות פרסה, ובכל זאת הרגישו תיכף צער של איוב אף ממקומו שהיה רחוק מהם כ"כ, כידוע מאמרם ז"ל ב"ב סוף פרק ראשון (טז:), שסימן אילני היה ביניהם והרגישו תיכף בלי שום חציצה איש את רעהו, מצד אהבתם איחודם וקישורם כ"כ זב"ז. וזה שאמר רבא שם היינו דאמרי אינשי או חברותא או מיתותא, יתבונן ידידי בדברי אלו, אשוב כי יבין כוונתי. ולזאת גדול כ"כ ענין של נושא בעול עם חברו, מפני שזה כל התורה כולה, היינו איחוד הנפשות להרגיש זא"ז, וכל לימוד התורה, הלימוד והמעשה, הנה סוף המטרה שיתאחדו הנפשות להיות מרגישים זא"ז שיהיו אחד ממש. וזה ומי כעמך ישראל גוי אחד ממש. וזה יסוד כל התורה כולה, עד שנצטוונו על המתים הקרובים להשתתף בצערם הגדול והנורא אשר מי יכילנו.

אמנם אם לא ידע האדם מכל ענין האחרית, היינו יות המיתה, ויום החשבון, היינו יום התוכחה, ויום הדין לפני מלך מלכי המלכים, איך נוכל להרגיש להשתתף בצער זולתו, וע"כ בעת מאורע כזה ר"ל, באשר הוא סוף כל האדם, והחי יתן אל לבו (קהלת ז, ב), היינו שיראה בחוש יום המיתה, ויוכל בקל להכיר את העולם החולף, היינו כי העולם בתמונתו, היינו שהיא כלה ונפסדת. מראה שהאדם לא נברא כ"א לעשות שליחותו, ועליו להיות ציר נאמן לשלחיו לעשות מלאכתו באמונה, היינו תורתו קבע ומלאכתו עראי, כי סוף כל סוף עליו לבוא וליתן דין וחשבון על שליחותו, אם קיים את השליחות.

וגם אם המאורע ר"ל בקרובים, אשר בטבע הוא מרגיש בצערם אף בחייהם כ"ש במיתתם, ולכן גדולה היא מעשה האבילות, שהיא מעשה בחוש, לזכור לו את יום המיתה. ותמיד היה אומר האדמו"ר זצ"ל, כי הז"ל (ברכות ה.), כיוונו במלת יזכור לו, היינו שיזכור לו לעצמו, ולא לזולתו כהרגל העולם, כ"א לו ממש. ומקודם ירגיש על עצמו ענין האחרית, ואח"כ ישא בעול עם קרוביו, אשר זה מצוה גדולה, היינו יסוד כל התורה כולה להיות נושא בעול. ולכן יראה כ' לעשות תכלית גדול מהמאורע הזה, היינו ע"ד שכתבנו, ולא ח"ו על דברים בטלים, היינו להיות עצב ומצטער שחסר לו אם, שזהו עבירה גדולה, ועל האדם לפחד ולשמור מאוד מאוד מזה וכיוצא בזה. ומזה יצא שישמור את בריאותו לכל יצא מגדרו, ויעבור עבודתו בשמחה ובטוב לבב, ויתנחם בעבודתו עבודת הקודש, וזה יהיה זכות גדול לנשמת אמו נ"ע ע"ה.

יחס הנשמה אל עולמנו הגשמי

א. מסעות הנשמה והנפש בהפרדן מן הגוף.

בשבע מסעות נפרדות הנשמה והנפש מן הגוף. וכנגדן שבעת הדינים שנדון האדם בצאתו מן העולם. כדאמרו בוהר ויקהל (קצ"ט): שבעת דינים מחלפין עלי' דב"נ כו' : א) כד נפיק רוחא מגופא. ב) כד כל עובדי' ומילולי אולין קמי' ומכריזין עלי'. ג) כד עייל בקברא. ד) דינא דקברא (חבוט הקבר : הפרדת החומר מהנפשיות. והקושי לפי האחיזה וההסתבכות בהחומריות). ה) דינא דתולעתא. ו) דינא דגיהנום. ז) דינא דרוחא דאזלא ושטאת בעלמא ולא אשכחתי נייחא (ונקלעת בככף קלע : בין השאיפה והתשוקה לשוב להתעלות למקורה, לבין האחיזה והמשיכה לחומריותה התחתית) עד דישתלם עובדי'.

ושבע מסעות הפרידה אלו הן : א) שלשים יום לפני פטירתו מתחילה הנשמה להפרד פירוד חלקי, כדאיתא בוהר ויחי (רכ"ז): נשמתין קדישין אתמנעת מב"נ תלתין יומין עד לא יפוק מעלמא וצולמא אתעבר מיני' כו' (מעין זה שם לעיל רי"ז-ור"כ, ותזריע מ"ג. ובילקוט ויחי). ובשער המצוות (שער ה' משמונה השערים פ' ויחי) כתוב לומר : שלשים יום קודם פטירת האדם מסתלקין מעל ראשו בחינת המקיפין כו' לפי שיש ב' בחינות בזה הצלם כו' וכל צלם מאלו כפול ב' מבחינת אבא ואמא כו'.

ב) בשעות אחרונות סליקי מיני' הצולמין : בשעתא דב"נ קאי למיהך ליהוא עלמא כו' זקיף עיני' וחמא למה"מ כו' קסטר בקטרין בקומטא דהאי ב"נ (מפריד הקשרים של אברים מקושרים ומקשר מפורדים), (אמור פ"ה). ואר"י עד שיפוח היום ונסו הצללים כו' בשעתא דמטי זימני' דב"נ לנפקא מן עלמא צולמא דב"נ איתעבר מיני' הה"ד עד שיפוח היום ונסו הצללים, רא"א תרין צולמין אית לי' לב"נ כד איהו בקיומו חד רברבא וחד זעירא דכתיב ונסו הצללים תרי כו', ובהאי שעתא אתעברו מיני' תרי הצללין (ויקרא י"ג):

1 כנודע אין להסתמך על ספרות מדעיות בכל היוצא מחוץ לגבולי המשוש והחוש. לא רק במה שהעלו ומעלים חוקרים בחקירות שכליות, שכלן אינן אלא השערות מתחלפות משתנות מזמן לזמן, אלא אפילו ידיעות שלהם מתופעות מוחשיות — אין לרובן בסיס שאפשר לבנות עליו דיק — עכ"ז לא אמנע מלהביא אחת התופעות שקראתי בעתון הבוקר (י"ב כסלו צ"ח) שם מעתיק מספרות מדעיות היול בפריין מחוקרים צרפתיים "מתופעות

ג) יציאת הנפש. והרוח תשוב אל ה'. בוהר וירא (צ"ח). אר"י בשעת פטירתו של אדם הוא יום הדין הגדול ולא נפרד מן העולם עד שרואה השכינה כו'. וכן בוהר אמור (פ"ח). וחי' לשכינתא ומגו סגיאות תאוותא לשכינתא נפשא נפקת לקבלא לשכינתא (דוגמא : משיכת מנגטימות למקורה).

ואו ביום ההוא עיקר האנינות על סלוקו.

ד) אחרי שלשה ימים לפטירתו מונחת הנפש את הגוף (אלא שהיא מרחפת עליו למעלה כמבואר הלאה וראה אות ז'): כל תלתא יומין נפשא טייסא על גופה סברה דהיא חזרה לגבה. כיון דחזיא (אחר ג' ימים) דאשתי זיווי' דאנפי' שבקא לי' ואזלה (ירושלמי מ"ק פ"ג ה'). ובוהר ויקהל (קצ"ט) אילין תלת יומין דבר נש בקברא כו' לבתר תלתא יומין כו' ואמר לו טול מה דיהבת בי. ומה"ט אזיל (יבמות ק"כ). אין מעידין על מת אלא עד ג' ימים. משום דמאז משתנה זיווי'. ובאותם ג' הימים הראשונים, זמן שהנפש אינה מתפרדת מן הגוף הוא תקפו של דין האבלות, דתני מ"ק (כ"א). וכן אמרו שלשה לבכי (שם כ"ז):

ה) אחרי שבעה — פרידה נוספת: אר"י כל שבעת יומין נשמתא אזלא מביחא לקברא ומקברא לביחא ואתאבלת עלי' דגופה כו'. בתר ז' יומין נשמתא אעילת לדוכתא דאעלת לאתר דעאלת (והר ויחי רי"ט. ועד"ז שם חיי קכ"ב. ומ"ר פ' חיי שרה).

ולפיכך עיקר דין האבלות שבעה ימים (מ"ק כ). ועיי' ירושלמי. המ"ש עוד שם בשער המצוות (שער ה' משמונה השערים) ויחי : ז' אורות מקיפין כו' נשארים עדיין בבית במקום שנפטר כו' כל ז' ימי האבלות הנפש הולכת ובאה כו' וקשה להם פרידתם משם וגם קשה עליהם ליפרד מן הנפש הפנימית שלהם ולכן הולכים ובאים מן הבית אל הקבר ומן הקבר אל הבית ובכל יום מו' ימי האבלות מקיף אחד מו' המקיפין קשור עם הנפש ובהשתלם ז' ימי האבלות נפרדו כלם מהבית וחונים על ציון הקבר כו'.

ו) אחרי שלשים יום, מוסיפה הנשמה להתעלות בדרגה נוספת. כדאיתא

על סף הפות'. ומסופר גם מר"י אינסאר (הגר או בפריין ברחוב יעקב) : כי אמו בשכבה בחדרה חולה אנוש, זמן קצת טרם מתה נפתחה מאילי' (כלי שום סיבת רוח כל שהוא) הדלת שבין חדר החולה לבין אולם האוכל וכן הדלת השני' הפונה למסדרון, וכל המסובין בני משפחת הדר ראו לפתע צל אדם, ממש כאותו הגוף של האם. עובר בשקט דרך אותם שני הדלתות — ונעלם, ומיד נסגרו שני הדלתות כבת אחת, מסובי השלחן הוכו בהמהון. מיד נכנסו להדר החולה ומצאוה בתרדמה. וכן מסופר שם בספרו של "בוצאנו" מלא הרבה ספורים : שבמקרים ידועים, וברובם רק באנשים מיוחדים מחוננים בחוש מיוחד (ושאר בני אדם רגילים אינם רואים), שראו אז בשעת נטיסה או קודם לזה : צל מתרומם בצורת איש — ונעלם. ובזמן מקרה שכזה מכיר הרואה, שפסביבו עולם גדול וכתר מלא התעויות שאינו נראה לנו.

בוהר ויקהל (קצ"ט) : כל אינון תלתין יומין אתדנו נפשא וגופא כחדא ובגין כך נשמתא אשתכח לתתא כו' לבתר נשמתא סלקא וגופא אתבלי בארעא.

ולפיכך נוהג גם בשלשים מקצת אבלות. כגון לגיהוץ ולתספורת וכו' (מ"ק כ"ז ועוד). ובאדם גדול נוהג כפי עד שלשים יום, כדמצינו במשה ואהרן ויבטו בניי שלשים יום וכן ברבי (כתובות ק"ג):

ז) התחנה האחרונה יום כלות י"ב חדש. או נפרדת הנשמה מכל עניני העולם הגשמי, מתעלה למקורה העליון ואין לה ענין להשגות הגשמיות הפעוטיות : דתניא כל י"ב חדש גופו קיים (עדיין) ונשמתו עולה ויורדת לאחר י"ב חדש גופו בטל ונשמתו עולה ושוב אינה יורדת (שבת קנ"ב):

אלא שהנפש הממצעת בין הנשמה להגוף, היא נשארית מקושרה באיזה נימים רוחניים ומרחפת על מקום מנוחת הגוף, כדאיתא בוהר לך לך : "וכד מית בר נש ההיא נפש לא אתעדי מן קברא לעלמין ובחילא דא ידעי מתיא למשתעי דא עם דא", ועיי' הנפש הממצעת תודע גם הנשמה לעת הצורך מעניני הגוף והעוה"ז. (ענין נפש ונשמה. ומה שחלקו חכמי הקבלה לנפש רוח נשמה חי' יחידה — גבוהים וארוכים דבריהם, שאין בספר שכזה לנגוע אף בקצהו).

ומשום שעד י"ב חדש לא נפרדה לגמרי הנשמה מהגוף יש בכל י"ב החדש מעניני אבלות על אב ואם. וכמו"כ מספידין לפרקים לגדול הדור עד י"ב חדש כדמצינו ברבי שם בכתובות.